

beschermd moet worden en waarvan die Staat het bolwerk heet, juist het minst door die theorie en hare toepassing gebaat wordt.

Het is trots alle gedane beloften den souverainen Staat, met zijn algemeen belang tot richtsnoer en met de handhaving van de »heilige, onschendbare rechten van den mensch" in zijn vaandel geschreven, onmogelijk die vrijheid te brengen, waarvan Thiers reeds vóór ruim 50 jaar verklaarde: »la liberté n'est pas venue, mais elle viendra."

De onhoudbaarheid der bewering komt vooral duidelijk uit in de verhouding van het recht tegenover den absoluten Staat. Deze is het die het recht schept en beschermt, maar met een quatenus, waarvan U het dezer dagen in Tessino afgespeelde drama een treffend voorbeeld geeft. De Staat heet de schepper van het recht, en Robespierre had van uit dit standpunt dan ook volkomen gelijk toen hij den eigendom noemde: »le droit qu'a chaque citoyen de jouir et de disposer à son gré de la portion de bien qui lui est garantie par la loi."

Ik wensch u er met een enkel woord op te wijzen, hoe de opvatting dat het recht in zijn ontstaan en in zijn bestaan van den Staat afhankelijk is, zoowel uit theoretisch als uit historisch oogpunt onjuist is.

Terecht vraagt Gierke 1) aan hen die in den Staat den schepper van het recht zien: »Ist es denn nicht die gröbste Fiktion, dass in irgend einem Augenblick ein Staat ohne Recht bestanden habe, dass zuerst eine Herrschaft errichtet und dann erst die Rechtsidee aufgetaucht sei?" En daarom, moge het al reeds verkeerd zijn de vraag te stellen: wat eerder was, de Staat of het recht; zoo is ook zeker op die vraag het antwoord verkeerd dat den Staat als

1) Grundbegriffe des Staatsrechts etc. in der Tüb. Zeitschrift Bd. XXX S. 178, aangehaald door Preuss, Gemeinde, Staat, Reich. Berlin 1889, S. 203